Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ṿinṭer

Brenner, Yôsēf Ḥayyîm
ברנר, יוסף חיים

Ṿarshe, 1936

כ.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8203

Visual Library

כ.

— א, אַ גרויכער גאכט, אַ חשובער גאַסט! שלום עליכם
ר׳ ירמיה! — האָט מיך באַגעגנט עובדיה אינאָוונט אין בית־
מדרש — וואָס מאַכסטו, דו שלעכטער זון פון גוטע עלטערן?
האסטו גוט געטאָן, וואָס דו האָסט געפאָלגט מיין עצה. איך
פריי זיך דערמיט. ווען דיין טאטע האט מיר געזאגט, אַז דו
ביסט געקומען צופארן, האב איך געמיינט, אַז דו וועסט אַריינ־
קומען צו מיר.. נו, געקומען פון וועג... אבער וואס שטייסטו
הינטער דער בימה, ווי אַ שלעפער? קום מיט מיר אויף מיין
ארט. מיר וועלן נאר א קורצע צייט זיין צוזאמען, און צו
רעדן האב איך מיט דיר זייער א סך. —

עובדיה האט זיך אַ ביסל געענדערט אין זיין אויסערלעכ־
קייט. קיין סך פעטס איז אים טאקי נישט צוגעקומען, אבער
דאס ביסל, וואס איז יא צוגעקומען, האט געלייגט אַ שטעמפל
אויף זיין יונג פנים, צוגעבנדיק אים אַ „פראזאאישן אויסדרוק“,
נישט וועלנדיק זאָגן — אַ נארישערן. דערצו האבן אויך מיט־
געהאלפן דאס, וואס ער איז געווארן אַ ביסל איינגעבויגן און
אויך די שווארצלעכע און א ביסל געקרייזלטע האר, וועלכע
האבן געפראצט ארום די באקן און אויף דער גאמבע, אויך
זיין אייראפעאיש בגד איז געווען שטארק לויטן געשמאק
פון דער יידישער ארטאדאקסיע אין רוסלאנד. ווען ער האט
מיט מיר גערעדט וועגן זיין חתונה און וועגן זיין שווער,
האט זיך אין זיין שטימע, נישט־ווילנדיק, פון געוואינשאפט,
געהערט א מין שטאלצער טאן, נאר אין זיין שמייכל איז צייטנ־
ווייז געווען אויך עפעס א טרוימער — עפעס פונם געפיל, וואס
עס פילט א ווייכהארציקער זעלנער, וועלכער האט פארלאזן דאס
שלאכטפעלד, בעת ער באגעגנט זיך מיט זיין אמאליקן

קאַטאָנדיר, און יענער איז פאַרוואַנדעט און דערשלאָגן... מ׳קען נישט זאָגן, אַז ער האָט געשפּירט און געפילט, אַז איך האָב אין האַרץ פאַריבל אויף אים און אויף זיין האַנדלונג; וואָרום ווער וואָלט זיך דען אַנדערש געפירט אויף זיין אָרט? אַ מענטש דאַרף דאָך חתונה-האָבן, ער מוז דאָך זען, אַז ער זאָל נישט זיין קיין בחור לענגער, ווי ס׳איז אָנגענומען. אמת, ער איז געווען פול מיט פאַנטאַזיעס צו טאָן עפּעס לטובת הכלל... אָבער אויך איצט שלעפּט ער דאָך נישט אַרויף קיין יאָך אויפן האַלז! אין אַ געוויסן זין, מאַכט ער נאָך אַ שריט פאָראויס צו זיין ציל... און פונדעסטוועגן — איז אים געווען אַ ביסל אומאָנגענעם צו רעדן וועגן דעם; ער באַזעצט זיך און אָרדנט זיך איין, און איך „שטיי הינטער דער בימה ווי אַ שלעפּער"... שפּעטער, ווען איך בין געוואויר געוואָרן, אַז די כלה, וועלכע איז געווען באַשטימט פאַר אים, איז געווען אַ ביסל קראַנק אויף די פיס (און דערמיט קענען פאַרשטאַנען ווערן דעם שדכנ׳ס ווערטער אין זיין בריוו: „און לויטן רבינס, זאָל לעבן, עצה, וויל מען זי חתונה-מאַכן"), וועגן וואָס דער דערציילער, ווי אַ נוגע בדבר, האָט פון מיר פאַרלייקנט, איז מיר נאָך קלאָרער געוואָרן, פלעגט זיין בליק אויסדריקן אַ ביסל טרויער...

פון די ענינים פון פרט איז ער אַריבער געגאַנגען צו די ענינים פון כלל — „פונם טפל צום עיקר", און ער האָט מיר דערציילט די געשיכטע פון דער אגודה „שוחרי ציון" אין צ., וואו אלימלך מַלְוֶה איז פאָרזיצער, יעקב עובדמאַן איינער פון די הויפּט-טוער, און ער, עובדיה — איז סעקרעטאַר און די גאַנצע נשמה פון דער ערשטער. וואָרום, אין אמתן גערעדט, פּאַסט נישט זייער עטאַרק די פאָרזיצער-קרוין פאַר אלימלכן, ווייל זייענדיק אַ פּאָליטישער ציוניסט און זייענדיק פרום — איז ער קעגן דער „קולטור-צרה", ווי ער דריקט זיך אויס. און עובדמאַן געפינט זיך אונטער זיין השפּעה, נאָר בלויז אַ דאַנק אים, עובדיהן, איז די אגודה גרייט אַנטיילצונעמען אין דער ביבליאָטעק, וועלכע האַלט זיך ביים גרינדן. דער „איני-

ציאָטאָר" פון דער „אידעע" צו גרינדן אַ ביבליאָטעק איז שמעון, בורסיפס יינגערער זון, און די קולטור-ציוניסטן ווילן זיך מיט אים באַטייליקן דערין. אמת, אויף די עטלעכע פאַרזאַמלונגען, וועלכע זענען שוין צונויפגערופן געוואָרן, איז נישט געלונגען צו קומען צו איין מיינונג, און באַזונדערס איז „גרויס דער אָפגרונט" צווישן זיי אין פאָלגענדיקן פּרט: די ציוניסטן טענהן, אַז היות ווי אַ רוסישע ביבליאָטעק איז שוין פון לאַנג פאַראַן אין צ., דאַרף מען איצט בכן אַרבעטן מיט אַלע כּוחות פאַר יידישע ביכער, און דער איניציאַטאָר דער אַסימילאַטאָר, וויל נישט, פאַרשטייט זיך, זיין קיין אָפּגעשטאַנענער. אמת אויך דאָס איז זייער שלעכט, וואָס די יוגנט אין צ. איז בכלל אַריינגע-פאַלן אין אַ שלאָף און זי האַלט אין איין שלאָפן, קיינער וויל נישט מנדר זיין קיין בוך אָ־ער אַ „גילדן"; און אלימלך שטייט אויך נישט פונדערווייטנס, און ער באַמיט זיך מיט אַ כּיוון צו מאַכן דעם גאַנצן צ״ן פון דער ביבליאָטעק צו גאָרנישט, און ער אַגיטירט: „ברענט נישט אזוי! גוטע ציוניסטן דאַרפן נישט צופיל הקירה!" — אָבער פונדעסטוועגן דאַרף מען זיך נישט מייאש זיין. מ׳דאַרף נישט אַראָפּלאָזן די הענט. אויב ס׳זענען שווער די „חבלי לידה", אויב ס׳איז שווער דאָס „אָנ-הויבן גיין" — דערפאַר אָבער אין ביבליאָטעק וועט שוין עק-זיסטירן און זי וועט זיך שטעלן אויף די פיס, וועט זי אזוי גיך נישט פאַלן און איר גורל וועט נישט זיין דערזעלביקער, ווי דער גורל פון אירע שוועסטער אין אנדערע יידישע שטעט. מ׳דאַרף זיין שטאַרק און זיך שטאַרקן! סיי ער סיי יעקב „האָבן אַריינגעזאָגט צ. וועגן אירע מיאוסע זאַכן" אין לאַנגע קאָרעספּאָנדענציעס — און זיי זענען נאָך גרייט „צו בלאָזן אין טרומייט". מ׳דאַרף אויפוועקן די שלאָפנדיקע. אינאַמתן גערעדט: איז זיך נישטאָ וואָס צו רימען מיט דער לאַגע פון דער אגודה אינעווייניק. די אויפטוען, מוז מען מודה זיין, זענען זייער קלייגע. נישטאָ קיין מענטשן, וועלכע זאָלן זיך פאַרנעמען מיט אונזערע זאַכן. קיין מענטשן נישטאָ... אויך די קעגנערשאַפט, וועלכע, לויט זיין מיינונג, וואָס ס׳איז אויך די מיינונג פון

איינעם פון די ארטיקלען אין דער „הצפירה", העלפט מיט דער באַוועגונג, איז פאַרשוואונדן. אין די ערשטע צייטן פון דער באַוועגונג האָבן זיך אַ נעם געטאָן ר' צדוק, דער אייניקל, און זיינע חסידים צו קעמפן מיט איר. מיין פאָטער איז געווען נישט אַ הין, נישט אַ הער), און „דער צווייטער צד" האָט אויך פאַרויסגעשטעקט די צונג צו נישטערן און צו פאַרניכטן — איצטער רעדט קיינער נישט וועגן ציוניזם נישט צום גוטן, נישט צום שלעכטן. שטיל געוואָרן אין דער מדינה. און ווי דאַרף ווײ טאָן דאָס הארץ צו־זעענדיק אַזאַ פאקט: יעקב האָט אַ שוועסטער, אַן אויסגעצייכנט מיידל, פריער איז זי געווען נוטה מיט צוהעלפן און זיך אָפּגעבן פאַר ציון און אָט צייט זי איז צוריקגעקומען צוזאַמען מיט דעם עלטערן בורסיף, האָט זי זיך אָפּגעקערט פון איר פאָלק און פון איר גאָט, כאָטש אָט דערדאָזיקער אַלעקסאַנדער איז נישט אַזא מין מענטש, ווי זיין יונגערער ברודער, ער זאָל זיך אנטקעגנשטעלן דעם ציוניזם, נאָר דער גייסט פון דער צייט איז דאָ שולדיק. אָבער, טראָץ דעם אַלעמען, איז נישט צו לייקענען, אַז דער נאַציאָנאַלער גייסט גייט און טרעט פאָרויס מיט גרויסע און שטאַרקע טריט.

באַלד האָבן אונז ארומגערינגלט אַלע מענטשן פון קלויז און די יונגלעך מיט אָפענע מיילער און מיט אָנגעשטעלטע אויערן צו הערן און צו האָרכן. האַנט־דרוקן און „שלום־עליכם" זענען אויף מיר אַראָפּ ווי אַ האָגל, מיין פאָטער האָט זיך געפרייט און געברויזט. ר'האָט געשאָסן בליקן אויף אלע זייטן, ר'האָט זיך איינגעקוקט אין מיין גאַנצן קערפּער, ר'איז אַ ריינגעדרונגען אין אלע מיינע באַוועגונגען און האָט מיר צוגעוואונקען מיט די אויגן הונדערטער באַמערקונגען, ווען צו מיר איז צוגעגאַנגען אלימלך דער מלוה — איז ער אויך צוגעשטאַנען צו אונז.

אלימלך דער מלוה איז אַ מענטש פון אַ יאָר פופציק, אַ געשטאַלט האָט ער פון אַ פעסל, וואָס איז איגמיטן ברייט און אויבן שמאָל, זיין פנים איז פעט און גלאַנציק, די נאָז

איז אַ גראָבע און רויטע, ווען ער רעדט מיט אַ טענטשן, זעט ער אויס, ווי ער וואָלט פאַרשפּרייט אויף יענעם די פליגלען פון זיין חשיבות, זיין געלעכטער איז יענער „כע־כע, וועלכער זעט אויס צו זיין זיכער אין נאָכמאַכערס און אין אונטער־חנפערס. דער סכום פון זיין פאַרמעג איז א נישקשהדיקער, שוין פון לאַנג אָן איז ער איינער פון די שטענדיקער לעזער פון דעם „זקן פון די העברעאישע צייטונגען", און די לעצטע צייטן איז ער אַן אנגעזעענער און פאַרברענטער ציוניסט און ער אַרבעט לטובת דעם יידישן פאָלק און זיין אויפלעבונג. ער דרשנט אויף אסיפות וועגן דער נויטיקייט פון דיסציפּלין און געהאָרכזאמקייט אין אונזער לעבן, ער כעסט זיך אויף די יונגעלייט פון אַ געוויסן מין, וועלכע היטן נישט די מאָראַל און צעשטערן דעם בנין פון פריערדיקע דורות, ער פאַרשפּרייט דאָס בוך „שיבת ציון" און נעמט אָפּ, וואס ס׳קומט פאַר אים, ער ווירקט אויף יעקב עובדמאַן און זיינע חברים, זיי זאָלן זיך מתעסק זיין מיט פאַרשפּרייטן שקלים און אַקציעס, ער פארנעמט זיך מיטן צונויפגעזאַמלטן געלט — מיט איין וואָרט, ער איז זיך מוסר־נפש!

— דו הערסט, שלום־געצל? — האָט זיך געווענדעט ר׳ אלימלך צו מיין טאַטן, ווען דער לעצטער איז צוגעקומען צו אונז — איך בעט עפּעס ביי דיין גאַסט און ער זאָגט אָפּ לעת־עתה. נו, א קלענערן פון זיך זאָגט מען אָפּ, כע־כע... פארשטייסט? איך לייג אים פאָר... איך... איך וויל... ער זאָל אונז מאָרגן דרשנען פון דער בימה אַראָפּ וועגן יענע גוטע זאכן... ער זאָל אונז „זאָגן" וועגן ציוניזם און זיינע קעגנער...

— איך פארשטיי, ר׳ אלימלך, איך פארשטיי — האָט זיך מיין טאַטע צעקאָכט — דאָס איז גוט, ג׳ט... ירמיה קען, ברוך השם, ברענגען ראיות פאַר׳ן ענין סיי על פּי תּורה, סיי על פּי השכּלה („להבדיל" — האָט ער צוגעגעבן מיט אַ צעשטרייטן טאָן, פון צווישן די ציין, ווי מיט א מין ממה נפשך"), אָבער ע־ע... כ׳האָב מורא... כ׳מיין, ר׳ אלימלך, וואָס ועט דערצו

זאָגן דר רב? און ר׳ צדוק דער אייניקל?.. דעם גבאי׳ס דער־לויבניש... איר ווייסט דאָך...

— מיר זענען דען אָפּהענגיק פון זיי? — האט אויסגע־רופן עובדיה־און זיך ארומגעקוקט אין די זייטן.

— און דער אמת׳ן מיר׳ן דען זיי האָרכ׳ן? — האט אים אינטערגעהאַלטן יעקב מיט דער באוועגונג פון אַ פערד, וואָס דערשמעקט מלחמה.

— דו פארשטייסט נאָך נישט מיין פאָרשלאג, שלום־געצל!

— חאָט אויך אלימלך ווייטער גערעדט מיט זיין שטימע — איך רעד צו דיר פארשטענדיקע רייד און דו האָסט מורא; דער רב... זיין כבוד רירט קיינער נישט, כא־כא־כא, אונזערע לייט דארפן האָבן עפּעס אַן איתערות דלעילא, אַן אויפמונטערונג פון אויבן... פארשטייסט? צ. דאַרף האָבן אַן איתערותא דלעילא! וואָס זאלן מיר לייקענען? ס׳איז ווי צו אונז, אז מיר וועלן עס יאָ זאָגן און ווי צו אונז אז מיר׳ן עס נישט זאָגן! די צ.־ער דאס איז דאָך א פאָלק, ממש ווי אייזלען, זיי דארפן דען עפּעס א גייסטיקע זאַך? זיי אַרט דען דער אומ־גליק פון יידנטום? זיי טראכטן דען אַ מאָל וועגן ציון און ירושלים? ירושלים, וועלכע דערמאנט אין אלע אונזערע תפלות — גיבן זיי דען אַ מאָל א טראכט וועגן איר? יעדערער איז פארטאָן אין זיינע געשעפטן... איך בין שוין אויף דער עלטער... כ׳האב קיין כוח נישט און כ׳בין שוין הייזעריק גע־ווארן רעדנדיק... האָב איך דעריבער געמיינט...

— „גדול המעשה יותר מן העושה“, א סך וויכטיגער איז דער, זואס ברענגט יענעם צו מעשים, איידער, דער וואס טוט אליין! — האט אים עובדיה אונטערגעהאלטן.

— וויכטיקער איז דער, וואס ווירקט, איידער דער, וואס טוט! — האט אלימלך פארטגעזעצט מיט א באזונדערן טאָן, לויט וועלכן מ׳האָט געזען, אז ס׳איז גלייך ווי מ׳וואלט אים גארנישט איבערגעריסן און אז וואס עמיצער זאל נישט זאגן איז פונקט, ווי ער וואָלט עס א רויסגענומען ביי אים פון מויל, — כא - כא, אויב א יך האָב נאָך נישט פאַרגעסן גירסא

דינקותא, דאָס, וואָס כ׳האָב אַמאָל געלערנט, דארף מען משער זיין, אז דיין ירמיה... כע–כע... איצטער פאַרשטייסטו שוין, שלום-געצל, מיין מיין ?... דאָס הייסט אַן איתערותא דלערלא...

נאָר – וויי, אלץ הענגט אָפּ פון מזל ! – ס׳האָט נישט צוגעשפּילט די צייט אלימלכן, ער זאָל אונז ווייטער איבע-ראַשן מיט זיינע זיסע רייד, ווארום אין דערזועלביקער רגע האָט זיך דערהערט די שטימע פון יאָסל דעם מושלם, ווי ער האט אנגעהויבן מקבל שבת צו זיין.

עובד־ה איז אוועק אויף זיין אָרט אין דער מזרח-וואַנט.

— וועגן וואס האָט איר גערעדט, דו און עובדיה, ווען אלימלך איז צו אייך צוגעקומען ? — האָט מיין פאַטער חוקר ודורש געווען מיט אומגעדולד, נאכדעם ווי ער איז אויף אַ מינוט מיטגעריסן געוואָרן, נישט ווילנדיק, מיט אלימלכן און איז באַלד צוריק צוגעגאנגען צו מיר מיט אַ פנים, וואָס דריקט אויס זאָרג און אומצופרידנקייט — אַ... נו, מיר וועלן זיך נאָך דורכשמועסן... נו... קיין סידור דאַרפסטו נישט ? ביין ?.. וואסזשע שטייסטו, ווי א פלאָקן ? פאר וועמען האסטו אָדער פאר וועמען שעמסטו זיך ?.. וואס פאר אַן אָרט האסטו זיך עס אויסגעקליבן ?.. נו... ירמיה !.. דער רב האט געגעבן שלום ? געגעבן ?.. און קאָצין ?..